

МИСТЕЦЬКА ОСВІТА ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Збірник наукових праць

Випуск 2

УДК 7.071.5

ББК 74.5

М 656

Редакційна колегія:

Сверлюк Я.В., доктор педагогічних наук, професор, заступник директора Інституту мистецтв з наукової та навчально-методичної роботи РДГУ;

Вербець В.В., доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту соціології Рівненського державного гуманітарного університету;

Павелків Р.В., доктор психологічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, академік АН ВШ України, перший проректор РДГУ;

Mirosław Dymon Dr. hab., prof. Uniwersytet Rzeszowski, dziekan Wydziału Muzyki;

Олексюк О.М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики музичного мистецтва Інституту мистецтв Київського університету ім. Бориса Грінченка;

Пляченко Т.М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри інструментально-виконавської майстерності Інституту мистецтв Київського університету ім. Бориса Грінченка;

Малафійк І.В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної і соціальної педагогіки та управління освітою Рівненського державного гуманітарного університету;

Пелех Ю.В., доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-методичної та навчально-виховної роботи РДГУ;

Дем'янчук О.Н., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання мистецьких дисциплін Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка;

Шевчук С.І., кандидат філологічних наук, доцент, директор Інституту мистецтв РДГУ;

Крижановська Т.І., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Прокопович Т.Ю., кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Радковська Л.М., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Сверлюк Л.І., кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра пісенно-хорової практики та постановки голосу Рівненського державного гуманітарного університету;

Филипчук М.С., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри естрадної музики Рівненського державного гуманітарного університету.

*Рекомендовано вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 7 від 24.02.2016 р.)*

Мистецька освіта та розвиток творчої особистості : зб. наук. пр. / Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, Uniwersytet Rzeszowski Wydział Muzyki, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т, Ін-т мистецтв. – Рівне : Волин. обереги, 2016. – Вип. 2. – 396 с.

ISBN 978-966-416-428-0

Збірник наукових праць присвячений актуальним питанням професійної підготовки фахівців мистецького напрямку. Висвітлюються сучасні методологічні підходи розвитку творчої особистості студентів, охарактеризовано особливості музично-педагогічної діяльності.

Для викладачів і студентів педагогічних навчальних закладів, науковців й працівників в галузі мистецької освіти.

УДК 7.071.5

ББК 74.5

ISBN 978-966-416-428-0

© Інститут мистецтв РДГУ, 2016

© "Волинські обереги", 2016

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I.

Теорія і методологія мистецької освіти

Блащук І.О. Формування артистизму як професійної навички артиста-вокаліста.....	6
Гусарська Л.О. Методи формування творчої спрямованості особистості.....	13
Джумага І.С. Організація художньо-інтерпретаційної роботи над музичним твором учнів класу фортепіано ДМШ.....	21
Дзвінка Р.І., Дзвінка Т.Р. Формування готовності до джазової імпровізації в процесі навчання гри на саксофоні.....	27
Колесніков С.А. Сучасна музика в аспекті формування вокально-хорових навичок в учнів на уроках музичного мистецтва.....	32
Кравець І.О., Радковська Л.М. Розвиток метро-ритмічного слуху учнів-піаністів на початковому етапі навчання.....	40
Пастушенко А.С. Формування духовності особистості майбутнього хорового диригента в процесі вивчення пісенної спадщини Української Повстанської Армії.....	47
Полякова Н.Б. Вокальний ансамбль в системі позашкільної освіти Білорусії: організаційно-методичний аспект.....	53
Сверлюк Л.І. Педагогічний вимір гуманізації взаємин у дитячих хорових колективах.....	59
Сверлюк Я.В. Компетентнісний підхід в диригентсько-оркестровій підготовці.....	67
Цигульська І.В., Цюлюпа Н.Л. Особливості розвитку образних музично-слухових уявлень в дітей молодшого шкільного віку.....	74
Щерба І.В., Цюлюпа Н.Л. Педагогічні умови формування виконавської майстерності педагога-музиканта в процесі інструментальної підготовки.....	78

РОЗДІЛ II.

Сучасні виміри мистецтвознавства

Димченко С.С. Творчість Костянтина Мяскова в контексті становлення та розвитку оригінального репертуару для баяна.....	84
Іваник Н.М. Фахова підготовка диригента-хормейстера в умовах відродження музичної естетики української православної традиції.....	90
Мостовий С.В. Ознаки поліфункціональності у концертних творах для цимбалів.....	96
Олецьук Н.М. Сильові особливості пісень Миколи Мозгового.....	110
Пастушок Т.В. Особливість сприйняття художності сучасних творів та їх виконавство на саксофоні.....	117
Прокопович Т.Ю. Музично-просвітницька діяльність гімназій Рівного міжвоєнного періоду (1921-1939).....	124
Семенович В.С. Напрями розвитку вітчизняної естрадної музики.....	132
Сташук О.А. Візії сучасної творчості студентів РДГУ (за матеріалами дипломних робіт кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва РДГУ).....	137
Столярчук Б.Й. Василь Павлюк і створений ним ансамбль "Горина".....	145

<i>Ткаченко Л.І.</i> Передумови академічного бандурного виконавства на Дніпропетровщині з початку XX століття і до 40-х років XX століття.....	153
<i>Трофимчук О.І.</i> Сучасний український народно-оркестровий репертуар: історія формування і тенденції.....	161
<i>Филипчук М.С.</i> Становлення оркестрового стилю у творчості Дюка Еллінгтона.....	168
<i>Харитон І.М.</i> Самовияв стражденного в українській православній співацькій традиції.....	174
<i>Цапун Р.В.</i> Традиційний новорічний обряд "Маланка" та його реконструкція (на прикладі фольклорного ансамблю РДІК "Маланка" (1989-1991).....	182
<i>Цюлюпа С.Д.</i> Докторські дисертації духовиків України (кін. XX – поч. XXI ст.).....	190
<i>Чикун К.С.</i> Становлення та розвиток професійного оригінального репертуару для баяна в Україні (на прикладі творів І.Яшкевича).....	199
<i>Яків А.П.</i> Професія диригента-хормейстера та шляхи її формування в концертно-сценічній практиці.....	207
<i>Dymon Mirosław.</i> Wybrane strategie w przygotowaniu i interpretacji dzieł muzycznych.....	213
<i>Szmyd Kazimierz, Szmyd Łukasz.</i> Geo cultural and anthropological (generational) challenges of modern education (research and applications).....	226
<i>Zarebska Malgorzata.</i> Artur Malawski i jego praca twórcza	242
<i>Lubowiecka Marzena.</i> Aksjologia i funkcje systemu szkolnictwa muzycznego I i II stopnia w polsce. Stan obecny. Postulaty badawcze.....	260
<i>Якимчук С.Н.</i> Генезис формування співочої освіти в Україні у XV-XVIII ст.....	268

РОЗДІЛ III.

Методика музичного навчання і виховання

<i>Гануцак М.О.</i> Академічне та народне (автентичне) скрипкове виконавство: точки дотику	276
<i>Костишин З.М.</i> Розвиток музичних здібностей молодших школярів із застосуванням методів концепцій європейського музичного виховання.....	283
<i>Крусь О.П.</i> Практичні вектори у вихованні майбутніх учителів музики засобами народнопісенної творчості.....	289
<i>Павлюк Н.В.</i> Особливості формування музично-образного мислення молодших школярів на уроках музичного мистецтва.....	294
<i>Радковська Л.М.</i> Організація самостійної роботи студентів ВНЗ в контексті європейських вимог.....	300
<i>Таргоній І.В.</i> Мультимедійні засоби навчання як ефективний інструмент у роботі вчителя музичного мистецтва.....	306
<i>Шихова Г.І.</i> Інсценізація пісні як засіб музичного виховання дітей.....	311
<i>Юхимчук А.І.</i> До питання організації хорового гуртка учнів молодших класів (1-4 класи).....	320
<i>Радковська Л.М., Яковлюк Л.М.</i> Музично-ігровий фольклор як засіб розвитку творчих здібностей молодших школярів.....	327
<i>Ярмак Т.М.</i> Деякі аспекти викладання курсу "Методика навчання гри на музичних інструментах" у системі підготовки майбутніх учителів музики	333

<i>Гумінська О.О.</i> Діяльнісний підхід до формування методичної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва.....	339
<i>Джас В.В.</i> Методи формування інтересу підлітків до академічної музики на уроках музичного мистецтва	349
<i>Кедрич О.А.</i> Ритмічне виховання дошкільників в умовах музичних занять: на перехресті методичних традицій	356
<i>Крижановська Т.І.</i> Розвиток професійної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва в курсі історія музики	364
<i>Панчак А.Ю.</i> Нетрадиційні підходи до вокально-хорової роботи з молодшими школярами на уроці музичного мистецтва	369
<i>Радчук Т.В.</i> Методи розвитку творчих здібностей дошкільників в ДНВЗ	377
<i>Федчик В.О.</i> Методи розвитку художньо-образного мислення молодших школярів	384
Про авторів	393

6.Котляревский И.А. О принципах образования комплексных курсов и об одном эксперименте / И.А.Котляревский // Актуальные проблемы музыкального образования: Сб. статей / Сост.: И.А.Котляревский, Ю.Н.Полянский.— К: Музична Україна, 1986. — 128 с.

7.Фейгин М. Индивидуальность ученика и искусство педагога / М.Фейгин. — М.: Музыка, 1975. — 235 с.

УДК 373.134:78

Гумінська О.О.

ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Анотація. У статті проведено аналіз наукової літератури з питання визначення поняття "методична компетентність". Уточнена структура методичної компетентності майбутніх вчителів музичного мистецтва. Автором запропоновано використання діяльнісного підходу в процесі вивчення дисципліни "Методика музичного виховання" у ВНЗ.

Ключові слова: методична компетентність, майбутній вчитель музичного мистецтва, методика музичного виховання, діяльнісний підхід.

Аннотация. В статье проведен анализ научной литературы по вопросу определения понятия "методическая компетентность". Уточнена структура методической компетентности будущих учителей музыкального искусства. Автором предложено использование деятельностного подхода в процессе изучения дисциплины "Методика музыкального воспитания" в вузе.

Ключевые слова: методическая компетентность, будущий учитель музыкального искусства, методика музыкального воспитания, деятельностный подход.

Annotation. The article analyzes the scientific literature on the issue of the definition of "methodical competence". The refined structure of methodical competence of the future teachers of music. The author suggested the use of the activity approach in the process of studying the discipline "Technique of musical education" in high school.

Keywords: methodical competence, the future teacher of music art, the technique of musical education, the activity approach.

Постановка проблеми. Адаптація до мінливих умов діяльності є сьогодні найважливішою передумовою успішної праці. Освітнянські зміни роблять актуальною потребу у вчителях з достатнім рівнем теоретичної підготовки і практичних умінь, здатних до професійного росту і мобільності.

У педагогічній науці вищої школи накопичено великий дослідницький матеріал щодо вдосконалення процесу підготовки педагогів. Найважливіше завдання, що стоїть перед педагогами вищої школи – знайти

ефективні умови підготовки майбутнього фахівця до практичної діяльності. Тому великого значення набуває перегляд проблеми підготовки спеціаліста через призму компетентнісного та діяльнісного підходів.

Аналіз досліджень. Модернізація освіти на основі принципів компетентнісного підходу об'єктивно поставила проблему розробки понять "педагогічна компетентність" і "методична компетентність". Вчені сходяться на думці, що професійна компетентність є системою особистісних новоутворень, які дозволяють людині успішно виконувати професійну діяльність.

За останні роки термін "компетентність" став часто вживатися в освітній літературі при висвітленні сутності різних видів компетентності. Так, вчені розрізняють професійну компетентність (А. Д. Алферов, І. А. Зязон, Н. М. Тарасевич, А. К. Маркова та ін.), психологічну (О. І. Бондарчук, Л. М. Карамушка, О. В. Брюховецька, І. В. Сингаївська), музично-педагогічну (Р. А. Савченко, Т. П. Танько) та ін.

Метою статті є уточнення, деталізація поняття "методична компетентність" та систематизація умов для її формування в майбутніх учителів музичного мистецтва.

Завданнями статті є аналіз наукової літератури, яка висвітлює поняття "методична компетентність", уточнення структури методичної компетентності, моделювання методів, прийомів її формування в процесі використання діяльнісного підходу до вивчення дисципліни "Методика музичного виховання" у ВНЗ.

Виклад основного матеріалу. Проблема визначення понять професійна та методична компетентність є предметом обговорень науковців різних педагогічних спеціалізацій.

Розглядаючи професійну компетентність як систему, з'являється необхідність вивчити її компоненти або взаємодіючі елементи. Так, в працях В. О. Адольфа, І. О. Зимная, А. К. Маркової в структурі професійної компетентності виділений мотиваційний (мотиваційно-ціннісний) компонент як сукупність мотивів, потреб і цінностей. І. О. Зимная, В. В. Красевський, А. В. Хуторський та ін. підкреслюють наявність когнітивного (інформаційно-когнітивного) і діяльнісного (операційно-діяльнісного, практично-діяльнісного) компонентів, разом вони включають галузь професійних знань, умінь і навичок. За галузь особистісних якостей відповідає особистісний компонент (В. О. Адольф, В. О. Калінін, Л. Г. Карпова, В. В. Красевський, А. В. Хуторський та ін.). Або ж професійно-особистісний компонент, емоційний (емоційно-вольовий) компонент і комунікативний компонент. Пізнання і аналіз явищ власної свідомості і діяльності, тобто самоаналіз і самооцінка як здатність до самовдосконалення, зумовили виділення рефлексивно-оцінного компонента (А. М. Волошук, І. А. Зимова, І. М. Сергієнко, Н. В. Соловова і ін.). Про необхідність виділення творчого компоненту говорять дослідження Н. В. Солововой, Н. Л. Цюлюпи.

Частково компетентнісний підхід впроваджує праці, присвячені питанням фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва, зокрема

Е. Б. Абдулліна, Л. Г. Арчажнікової, О. О. Апраксіної, Л. М. Масол, О. М. Олексюк, Г. М. Падалки, О. Я. Ростовського, В. Д. Шульгиною, О. П. Щолокової. В останнє десятиліття з'явилися дослідження формування методичної компетентності педагога-музиканта (І. С. Кобозєва, Г. П. Сергєєва, Е. Г. Отяковська) та майбутнього вчителя музики (І. М. Сергієнко, Н. В. Соловова, О. К. Хромушин), педагогічних умов формування методичної компетентності музиканта-педагога (Л. А. Теряєва, Н. Л. Цюлюпа).

Г. П. Сергєєва дослідила та систематизувала професійні компетентності педагога-музиканта, а саме: музично-теоретичні (інтонаційно-образний і жанрово-стильовий аналіз музичних творів, виявлення їх життєво-музичного змісту); виконавські (вокальні, диригентсько-хорові, акомпанування, гри на музичному інструменті, імпровізації – вокальних, ритмічних, пластичних); проектно-дослідні (розробка плану підготовки дослідницьких проектів учнів); психолого-педагогічні (визначення способів розвитку музичного сприйняття, музичних здібностей школярів, корегування емоційних станів дітей засобами арттерапії); методичні (моделювання сценарію уроку, виявлення ефективних технологій навчання, використання нестандартних методів і прийомів, організація самостійної роботи учнів, оцінювання активності та творчих проявів школярів), загальнохудожні (пошук художніх асоціацій до музичних творів); просвітницькі (розвиток пізнавальних інтересів учнів, пошук "виходів" за межі уроку в позаурочну, дозвілєву діяльність) та ін. [12, с. 112-146].

І. С. Кобозєва основу професійної діяльності майбутніх педагогів-музикантів вбачає у сукупності професійних компетенцій. У блок професійних компетенцій повинні входити властивості суб'єкта, що характеризують його здатність: володіти ціннісним ставленням до професійних знань і застосуванню їх на практиці; до людини і до результатів його діяльності, до себе і т. д., розробляти та впроваджувати професійні моделі практики; проводити дослідження в музично-педагогічній професійній галузі знання [6].

Усі науковці відмічають, що методична компетентність є складовою професійної компетентності і полягає у здатності кваліфіковано вирішувати завдання педагогічної освіти.

Методична компетентність вчителя, за визначенням Л. А. Теряєвої, є інтегральною якістю особистості, яка володіє методичними знаннями, умінями контролювати і аналізувати навчальний процес, оцінювати якість знань для досягнення мети, шукати нові шляхи та ефективні методи навчання, впевнено володіти сучасними інноваційними методами і технологіями та впроваджувати їх у навчальний процес [17].

А за визначенням Н. В. Василенко, – сукупністю методичних знань, навичок, умінь і індивідуальних, суб'єктних, особистісних якостей педагога, яка функціонує як здатність адаптувати, організовувати, досліджувати і контролювати навчальний, пізнавальний, виховний і розвиваючий аспекти навчально-виховного процесу [3].

Н. В. Соловова, яка цікавиться проблемами вищої школи, правомірно виділяє в структурі методичної компетентності два види компетенцій. Загальнометодичні компетенції представляють сукупність компетенцій: мотиваційної, яка відображатиме особистісну зацікавленість в самопроєктуванні методичної підготовки; когнітивної, що характеризується здатністю до підвищення своєї методичної майстерності; інформаційної, яка відображатиме наявність умінь і навичок отримання, обробки та застосування інформації в процесі самопроєктування методичної підготовки на сучасному теоретико-методологічному рівні; комунікативної, що характеризує вміння проєктувати і встановлювати педагогічно доцільні взаємини; соціальної, що характеризує усвідомлення значущості власного методичного розвитку. Спеціальні методичні компетенції обумовлені предметом навчання: цільова – передбачає вміння педагога визначати мету навчання; змістовна – вміння визначати зміст навчання; проєктувальна – вміння проєктувати освітній процес; рефлексивна – вміння обґрунтовувати ефективність обраних методичних підходів; моніторингова – вміння відслідковувати результати навчання.

Водночас Н. В. Соловова підкреслює особистісний сенс методичної компетентності, яка припускає наявність високої активності, ініціативності, здібностей до самоаналізу, самооцінки, самоконтролю і самодіагностики, вміння самостійно вибудовувати і реалізовувати власну педагогічну діяльність; наявність високої методичної та методологічної культури [14].

В результаті аналізу наукових джерел Н. В. Соловова визначає наступну структуру методичної компетентності: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, технологічний, рефлексивний, оцінний. Відповідно до цих компонентів науковець визначає критерії оцінки: 1) мотиваційно-цільовий критерій (готовність і інтерес до методичної роботи, постановка і усвідомлення цілей методичної діяльності, наявність мотиву досягнення мети, наявність мотивів підвищення кваліфікації, усвідомлення цінності методичних знань, задоволення методичною діяльністю); 2) когнітивний критерій (наявність методичних знань, умінь і навичок, застосування їх у нових умовах, вміння класифікувати і систематизувати методичні явища, виділяти методичні проблеми, аналізувати і вирішувати їх, засвоювати передовий досвід в галузі методики, володіти активними методами і формами виховної діяльності і практичної участі в ній); 3) операційний критерій (оволодіння методичними вміннями, застосування на практиці нових методик, педагогічна взаємодія на рівні співробітництва); 4) аналітико-рефлексивний критерій (оволодіння аналітичними і оціночно-інформаційними вміннями; методична рефлексія, самокритичність, самоконтроль, самооцінка); 5) творчий критерій (усвідомлення наявності творчих здібностей, творча активність в методичній діяльності; створення авторських методик) [14].

Методична компетентність учителя музики, за визначенням Н. Л. Цюлюпа, є сформованою системою знань, умінь і практичного досвіду, котра зумовлена особливостями його індивідуально-психологічних характеристик і

спрямовується на реалізацію музично-педагогічної діяльності з одночасною здатністю до самореалізації і постійного самовдосконалення [18, с. 14-15].

Н. Л. Цюлюпа виділяє чотири взаємопов'язані компоненти методичної компетентності майбутнього вчителя музики, а саме: когнітивно-інформаційний, операційно-регулятивний, емоційно-ціннісний, творчо-діяльнісний (акумуючий), які надають цілісності процесу інструментальної підготовки. Розроблена структура компонентів стала основою для формування методичної компетентності студентів в умовах їх інструментальної підготовки. В ході наукового дослідження автором були охарактеризовані дані компоненти наступними показниками: когнітивно-інформаційний – системність і глибина історико-теоретичних знань у галузі інструментального виконавства й методів роботи над творами різних жанрів, знання психолого-педагогічних основ розвитку музичних здібностей в умовах навчально-виховної роботи, володіння прийомами аналізу та синтезу, порівняння та узагальнення; операційно-регулятивний – вміння визначати зміст і завдання уроку, контролювати навчальний процес, володіти різними формами проведення занять, встановлювати психологічний контакт з учнями, враховувати їх індивідуальні особливості; ціннісно-орієнтаційний – стійкий інтерес до музичного мистецтва, розвинутий художній смак, здатність оцінювати музичні твори з позицій художності, вміння зацікавити учнів виконавським процесом; творчо-діяльнісний – творча ініціатива у створенні виконавської інтерпретації музичного твору, володіння інструментально-тембральними барвами, вміння формувати творче самопочуття учнів, психологічно готувати їх до концертних виступів [18, с. 15].

І. М. Сергієнко в структурі професійної компетентності майбутніх педагогів-музикантів виділяє подібні компоненти: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, особистісний, рефлексивно-оцінний [13]. Е. Г. Отяковська, досліджуючи поліхудожню компетентність педагога-музиканта, умовно виділяє наступні блоки: когнітивний, музично-діяльнісний, особистісно-мотиваційний і соціально орієнтований [9].

Аналіз наукової літератури та зіставлення структур і специфік методичної компетентності різних фахівців дозволили нам виділити в структурі методичної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва загальний та спеціальний блоки, кожен з яких складається з наступних компонентів: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-інформаційний, діяльнісний, творчий та рефлексивний. Їх трактування в контексті даної статті обмежимо прикладами компонентного складу, вважливого для засвоєння майбутніми вчителями музичного мистецтва курсу "Методика музичного виховання".

Розглянемо складові загального блоку.

Мотиваційно-ціннісний компонент методичної компетентності передбачає: сформованість пізнавальних та професійних мотивів, інтерес до професії вчителя (позитивне емоційне відношення до педагогічної діяльності в цілому і до конкретних її видів); готовність до організації навчальної,

довідливої та творчої діяльності учнів; готовність, здатність до інноваційної діяльності; педагогічний обов'язок та відповідальність.

Когнітивно-інформаційний компонент методичної компетентності передбачає: володіння системою науково-теоретичних знань про педагогічну діяльність (сукупність знань (професійних, з предмета, психолого-педагогічних, методичних, методологічних); знання та усвідомлення вікової специфіки загального та музичного розвитку учнів; знання та розуміння можливостей музичного мистецтва у формуванні та розвитку особистості дитини; знання організаційних форм музичного виховання, особливостей їх структури та змісту; знання теорії та методики організації уроку як смислової одиниці навчально-виховного процесу; вміння аналізувати програмно-методичні документи; вміння класифікувати, систематизувати методичні знання.

Діяльнісний компонент методичної компетентності передбачає: уміння здійснювати освітню, виховну, розвивальну, організаційну, комунікативну, самоосвітню діяльність засобами навчального предмета; уміння конструювати та організовувати навчання зі свого предмета; уміння мотивувати і планувати діяльність, визначати її зміст; вміння прогнозувати ефективність вибраних засобів, форм, методів і прийомів; використання сучасних методик і технологій, в тому числі інформаційно-комунікаційних та електронних освітніх ресурсів для забезпечення якості навчально-виховного процесу.

Творчий компонент методичної компетентності передбачає: артистизм, креативність, творчу професійну позицію; володіння технологіями, методами та прийомами, що забезпечують творчий розвиток дітей; творче мислення, що виявляється в ефективних способах постановки і вирішення навчально-професійних завдань навчання і виховання особистості; активність і творчу самостійність у представленні нових методичних ідей та шляхів їх вирішення; створення творчої атмосфери спілкування з учнями та мистецтвом.

Рефлексивний компонент методичної компетентності передбачає: здатність адекватно оцінити і організувати власну професійну діяльність; взаємозв'язок самооцінки, саморегуляції, самоконтролю і самокорекції; осмислення власних реалізованих та нереалізованих здібностей, можливостей, потреб, намірів, досягнень і перспектив; осмислення накопиченого досвіду та оцінка досягнень.

Розглянемо складові спеціального блоку.

Мотиваційно-ціннісний компонент методичної компетентності передбачає: прагнення до вдосконалення музично-виконавської майстерності, музичної та музично-педагогічної самоосвіти; інтерес до музично-педагогічної діяльності до навчання дітей музиці; зосередженість, глибоке проникнення в сутність музично-педагогічних явищ; пошук особистісних смислів, потреб і соціальних установок для активної музично-педагогічної діяльності; усвідомлення необхідності методичних знань та умінь.

Когнітивно-інформаційний компонент методичної компетентності передбачає: уявлення про стан, основні тенденції розвитку теорії та методики

музичного виховання як системи наукових знань про закономірності керування музичним розвитком дітей в умовах модернізації вітчизняного освіти; знання та оперування основними поняттями та категоріями теорії музичного виховання (мета, завдання, принципи, суб'єкти процесу музичного виховання дітей, зміст музичного виховання, концептуальні засади Стандарту та базового курсу "Музичне мистецтво", форми і методи музичного виховання); знання елементів змісту загального музичної освіти (емоційно-естетичного досвіду ставлення учнів до музики, знання музики і про музику, музичні вміння та навички, універсальні навчальні дії, творчий музичний досвід школярів), а також змісту програм, підручників і робочих зошитів з музики; знання та розуміння принципів мистецтва (єдності емоційного та свідомого, художнього та технічного); знання особливостей музично-виконавської, музично-інтерпретаційної, музично-творчої роботи з учнями на уроках музичного мистецтва; знання теорії та методики організації уроку музичного мистецтва; знання змісту і методики музично-естетичної позаурочної, позашкільної, виховної роботи з учнями, особливостей роботи з хором; знання та розуміння музики як мистецтва, як засобу музично-творчого та особистісного розвитку учнів; знання та оцінка інноваційних технологій, методик, практик музичної освіти і виховання; знання особливостей музичного розвитку та виховання дітей на різних вікових етапах; знання історії масового музичного виховання; уміння аналізувати, систематизувати та узагальнювати досвід музичного виховання різних країн та історичних епох, характеризувати педагогічні ідеї, методику та спадщину видатних вітчизняних та зарубіжних музикантів-педагогів; уміння аналізувати, систематизувати наукову літературу з проблем музичної освіти та виховання; уміння узагальнювати практичний досвід проведення уроків музичного мистецтва, організації позаурочної музично-виховної роботи, визначати ефективні методи педагогічного впливу; уміння аналізувати навчально-виховний процес в загальноосвітньому навчально-виховному закладі (планування, зміст, форми, методи, організацію, результати), виділяти форми музично-виховної роботи, аналізувати урок музичного мистецтва, позаурочні заняття та заходи з музики.

Операційно-діяльнісний компонент методичної компетентності передбачає: уміння застосовувати технології, методики та прийоми музично-педагогічної роботи, вітчизняний і зарубіжний досвід масового музичного виховання; уміння моделювати урок музичного мистецтва, послідовати різноманітні види музичної діяльності, елементи уроку музичного мистецтва відповідно до теми, створювати план-конспект, аналізувати уроки музичного мистецтва; уміння проектувати елементи уроку музичного мистецтва з різними навчальними, розвивальними та виховними завданнями; уміння створювати конспект заняття музичного гуртка, аналізувати позаурочні музично-виховні заходи та заняття; уміння та навички організації різних видів музичної діяльності школярів (музично-слухавської, музично-виконавської, музично-творчої) на уроках музичного мистецтва, в позаурочній музично-

виховній роботі; уміння використовувати підручники, робочі зошити з музичного виховання школярів, аудіо- та відеозаписи для власних методичних розробок; уміння пояснити учням музично-теоретичні та історичні поняття та терміни у проблемній, інтерактивній та творчій формах; уміння активізувати учнів до сприймання академічної, народної та естрадної музики різних жанрів та стилів.

Творчий компонент методичної компетентності передбачає: самостійність суджень щодо ефективності застосування методів та прийомів музичного виховання; наявність особистого музичного творчо-виконавського досвіду; уміння стимулювати музично-творчу діяльність учнів; творче застосування знань у представлених практичних розробках (елементах уроків, гурткових занять, планах-конспектах уроків музичного мистецтва тощо).

Рефлексивний компонент методичної компетентності передбачає: осмислення студентами музично-педагогічного досвіду та оцінка музично-педагогічних досягнень і перспектив; емоційно-рефлексивне відношення та осмислення ситуації, виду діяльності, методу, на основі якого буде здійснюватися музично-педагогічна діяльність; уміння узагальнювати власний музично-педагогічний досвід.

Щодо методики формування методичної компетентності, то варто, на нашу думку, систематизувати інноваційні підходи (наприклад, компетентнісний, інтеграційний) та методи (творчого розвитку, формування свідомості та самосвідомості тощо) навколо діяльнісного підходу. Діяльнісний підхід вперше з'явився у психологічній літературі. У статті "Принцип творчої самодіяльності (до філософських підвалин сучасної педагогіки)" С. Л. Рубінштейн розкриває суть діяльнісного підходу і починає розробляти його філософський, педагогічний і психологічний аспекти. Сутність цього підходу сам автор насамперед вбачає в тому, що суб'єкт у своїх діях, в актах своєї творчої самодіяльності не тільки виявляється і проявляється; він в них твориться і визначається [10, с.106]. Необхідними засадами реалізації діяльнісного підходу є введення у зміст нового навчального матеріалу шляхом відкриття знань, а не їх подавання готових істин; створення умов для використання наукової інформації, здобутої поза аудиторією; передбачення певних інтелектуальних труднощів під час опанування навчального матеріалу; активізація пізнавальної діяльності тощо.

Відповідно до визначених складових методичної компетентності майбутніх вчителів музичного мистецтва у процесі вивчення дисципліни "Методика музичного виховання" ми пропонуємо власну класифікацію методів – за компонентами методичної компетентності.

Так, на мотиваційно-ціннісну сферу особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва можна впливати: мотиваційними завданнями типу "Поясни цитату-афоризм" (наприклад, "Навчання я розглядаю як клубок: одна нитка – розум, друга нитка – почуття. І вони завжди стикаються" В. І. Вернадський), "Дасмо установку" ("Я – музикант-педагог", "Я –

диригент", "Я розучую пісню з учнями", "Я емоційно і цікаво розповідаю учням про музику"); створення атмосфери зацікавленості студента роботою на лекційних, практичних, лабораторних заняттях та відповідного особистісного ставлення до змісту навчальної дисципліни за допомогою проблемних питань "Чим дана тема цікава Вам як музиканту?" "Чим дана тема цікава Вам як музиканту-педагогу?", "Чим дані знання допоможуть Вам у майбутньому" тощо.

Найбільш ефективними способами формування когнітивно-інформаційної складової методичної компетентності є: підготовка питань до лекційного матеріалу, виступ з доповіддю перед товаришами в навчальній групі, написання творчої роботи, створення схем та моделей понять, виконання творчих практичних робіт, дослідження музично-педагогічних явищ чи процесів, розробка технологій (алгоритмів) організації музично-виконавської діяльності, організація переосмислення матеріалу, переформулювання визначень термінів та понять, методів проблемного навчання.

Практичні методи (методи організації практичних дій) є основними у формуванні операційно-діяльнісного компоненту методичної компетентності. Хоча важливими можуть бути також: розв'язання конкретних педагогічних ситуацій, що вимагають методичних знань і умінь; імітаційні, рольові, ділові ігри (що імітують реальні обставини, в яких формується досвід діяльності). У практичній роботі застосовуються перегляд і аналіз відео-уроків, фрагментів методичних прийомів у виконанні студентів, навчальних мультимедійних презентацій.

Стимулом для творчості студентів і зацікавленню змістом "Методики музичного виховання" є конкурси "Учитель музичного мистецтва" (з показом методичних прийомів), "Кращий конспект уроку музичного мистецтва", "Краща музично-освітня бесіда про музичний інструмент", "Краща наочність до програми "Музичне мистецтво. 1-4 класи"", "Кращий методичний кейс майбутнього музиканта-педагога".

Рефлексія на заняттях "Методики музичного виховання" полягає створенні ситуацій, що вимагають власної оцінки ситуації, ролі, виду професійної діяльності, методу, на основі якого здійснювалась діяльність на занятті. Студент висловлює емоційно-рефлексивне відношення за допомогою незакінчених речень, які потрібно закінчити: "Сьогодні я дізналась про...", "Найбільш цікавим було...", "Я намагався (лась)...", "Я зрозумів (ла), що...", "Це необхідно у моїй майбутній роботі, тому що..." або у формі синквейна.

Висновки. Таким чином, методична компетентність є інтегральною багаторівневою професійно значимою характеристикою особистості та діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва, системним отриманням студентом знань, умінь і навичок музиканта-педагога в галузі методик музичного виховання, умінням оптимально та творчо поєднувати методи музично-педагогічної діяльності, здійснювати рефлексію цієї діяльності.

Важливим у формуванні методичної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва є діяльнісний до вивчення дисципліни "Методика музичного виховання" у ВНЗ. Саме діяльнісний підхід спрямований на підвищення ролі мотивації навчання студентів, усвідомлення знань, їх професійного значення, активізації діяльності в процесі їх засвоєння.

Література:

1. Адольф В. А. Теоретические основы формирования профессиональной компетентности учителя [Электронный ресурс]: Автореф. дис. ... докт. наук. / Владимир Александрович Адольф. – М., 1998. – 49 с. <http://www.disscreat.com/content/teoreticheskie-osnovy-formirovaniya-professionalnoi-kompetentnosti-uchitelya>
2. Арчажникова, Л. Г. Профессия – учитель музыки [Текст]: кн. для учителя / Л. Г. Арчажникова. – М.: Просвещение, 1984. – 111 с.
3. Василенко Н. В. Модель развития методической компетентности педагогов в условиях последипломного образования [Электронный ресурс] / Надежда Владимировна Василенко // Психология, социология и педагогика: Электронный научно-практический журнал. – 2014. – №7. – Режим доступа – URL: <http://psychology.snauka.ru/2014/07/3427>.
4. Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования / Ирина Алексеевна Зимняя // Эйдос: Интернет-журнал. – 2006. – [Электронный ресурс]. – <http://www.eidos.ru>.
5. Карпова Л. Г. Формування професійної компетентності вчителя загальноосвітньої школи [Текст]: Автореф. дис. ... к.пед.н. / Лариса Георгіївна Карпова. – Харків: ХДПУ ім. Г.С.Сковороди, 2004. – 19 с.
6. Кобозева И. С. Формирование профессиональной компетентности педагога-музыканта как средство обеспечения качества непрерывного образования [Электронный ресурс] / И. С. Кобозева // Ярославский педагогический вестник – 2013 – № 4 – Том II (Психолого-педагогические науки). – Режим доступа: http://vestnik.vspu.org/releases/2013_4pp/30.pdf
7. Краевский В. В., Хуторской А. В. Предметное и общественное в образовательных стандартах // Педагогика. – 2003. – № 3. – С. 44-53.
8. Маркова А. К. Психология профессионализма [Текст] / Аэлита Капитоновна Маркова. – М.: Международный гуманитарный фонд "Знание", 1996. – 312 с.
9. Отяковская Э. Г. Полухудожественная компетентность педагога-музыканта [Электронный ресурс] / Эльмира Габдуллахатовна Отяковская // Среднее профессиональное образование. – 2009. – №10. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/polihudozhnennaya-kompetentnost-pedagoga-muzykanta>
10. Рубинштейн С. Л. Избранные философско-психологические труды [Текст]: Основы онтологии, логики и психологии / С. Л. Рубинштейн; РАН, Институт психологии. – М.: Наука, 1997. – 463 с.
11. Савченко Р. А. Музично-педагогічна компетентність вихователя та музичного керівника ДНЗ: специфіка їх педагогічної взаємодії [Електронний ресурс] / Р. Савченко // Вісник Інституту розвитку дитини. Сер.: Філософія, педагогіка, психологія. – 2013. – Вип. 30. – С. 102-107. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vird_2013_30_20
12. Сергеева Г. П. Профессиональные компетентности педагога-музыканта и пути их формирования в последипломном образовании // Компетентности и

образование: модели, методы, технологии: монография. Часть II. / Науч. Ред. Д. п. н., проф. С. П. Акутина. – М.: Издательство "Пиро", 2012. – 150 с. – С. 112 – 146.

13. Сергиенко И. Н. Становление профессиональной компетентности будущих педагогов-музыкантов в условиях вариативного использования форм обучения [Электронный ресурс] / Ирина Николаевна Сергиенко: Автореф. дис. ... канд. пед. наук. Саратов, 2015. – Режим доступа: http://www.sgu.ru/sites/default/files/dissertation/synopsis/2015/04/14/sergienko_i_n.pdf
14. Соловова Н. В. Методическая компетентность преподавателя вуза [Электронный ресурс] / Н. В. Соловова // Вестник Балтийского федерального университета им. И. Канта 2010 №5. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/metodicheskaya-kompetentnost-prepodavatelya-vuza>
15. Танько Т. П. Музично-педагогічна освіта в Україні [Текст] / Тетяна Петрівна Танько. – Х.: Основа, 1998. – 192 с.
16. Тарасевич Н. М. Педагогічна майстерність у вимірах суб'єктного підходу до професійної діяльності вчителя [Електронний ресурс] / Н. М. Тарасевич, О. І. Мирошник // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомильського. Серія: Педагогічні науки. – 2012. – Вип. 1.36. – С. 43-47. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2012_1
17. Теряєва Л. А. Формування методичної компетентності майбутнього вчителя музики як психолого-педагогічна проблема [Текст] // Л. А. Теряєва // Дослідження молодих учених у контексті розвитку сучасної науки: Матер. IV щорічної Всеукр. наук.-практ. конф., 27 берез. 2014 р. – К.: ТроніКиїв Ун-т ім. Б. Грінченка, 2014. – С.181-186.
18. Цюлюпа Н. Л. Педагогічні умови формування методичної компетентності майбутнього вчителя музики в процесі інструментальної підготовки [Текст] / Н. Л. Цюлюпа: автореф. дис. ... канд. пед. наук. – К., 2009. – 22 с.

УДК 37.036 : 78.07

Джас В.В.

МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ІНТЕРЕСУ ПІДЛІТКІВ ДО АКАДЕМІЧНОЇ МУЗИКИ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Анотація. У статті розглядаються сутність, зміст та структура інтересу до академічної музики, методи та прийоми його формування в учнів підліткового віку.

Ключові слова: інтерес, академічна музика, інтерес підлітків до музики.

Анотация. В статье рассматриваются сущность, содержание и структура интереса к академической музыке, методы и приемы его формирования у учащихся подросткового возраста.

Ключевые слова: интерес, академическая музыка, интерес подростков к музыке.

Annotation. The article examines the nature, the content and the structure of interest in classical music, methods and techniques of its formation in adolescent students.

Key words: interest, academic music, teenage interest in music.